

Seat No.	
-------------	--

PD - 28

Total No. of Pages : 16

Ph.d Entrance Examination March/April, 2026

EDUCATION

Subject Code : 58745

Day and Date : Tuesday, 06-10-2026

Total Marks : 100

Time : 01.00 p.m. to 03.00 p.m.

Instructions / सूचना :

- 1) All questions are compulsory.
सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) Each question carries 2 marks.
प्रत्येक प्रश्नाला २ गुण आहेत.
- 3) Answers should be marked in the given OMR answer sheet by darkening the appropriate option.
योग्य उत्तर OMR उत्तरपत्रिकेत संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे गडद करून नोंदवावे.
- 4) Use black ball point pen only for marking the circle. Do not make any stray mark on the OMR answer sheet.
फक्त काळ्या बॉलपॉइंट पेनचा वापर करावा, जचठ उत्तरपत्रिकेवर अनावश्यक खुणा करू नयेत.
- 5) Follow the instructions given on OMR Sheet.
OMR उत्तरपत्रिकेवरील सर्व सूचनांचे पालन करावे.
- 6) Rough work shall be done on the sheet provided at the end of question paper.
कच्चे काम प्रश्नपत्रिकेत दिलेल्या जागेतच करावे.
- 7) Only non-programmable calculators are allowed.
फक्त non-programmable calculator वापरण्यास परवानगी आहे.

1. A teacher studies persistent absenteeism in her own class, introduces an intervention and examines its effect. This is an example of:

एखादी शिक्षिका स्वतःच्या वर्गातील सततच्या अनुपस्थितीचा अभ्यास करून उपाययोजना राबवते व तिचा परिणाम तपासते. हे कोणत्या संशोधनाचे उदाहरण आहे?

- A) Action Research / कृती संशोधन
- B) Basic Research / मूलभूत संशोधन
- C) Historical Research / ऐतिहासिक संशोधन
- D) Evaluation Research / मूल्यमापनात्मक संशोधन

2. Which of the following is the most appropriate purpose of basic research?

मूलभूत संशोधनाचा सर्वाधिक योग्य उद्देश कोणता?

- A) To solve an immediate classroom problem / तात्काळ वर्गसमस्या सोडविणे
- B) To evaluate a programme / कार्यक्रमाचे मूल्यमापन करणे
- C) To develop or extend theoretical knowledge / सैद्धान्तिक ज्ञान विकसित किंवा विस्तारित करणे
- D) To modify an ongoing practice / चालू व्यवहारात बदल करणे

3. A research problem should primarily be:

संशोधन समस्या प्रामुख्याने कशी असावी?

- A) Broad and vague / व्यापक व संदिग्ध
- B) Clear, researchable and significant / स्पष्ट, संशोधनयोग्य व महत्त्वपूर्ण
- C) Unrelated to available evidence / उपलब्ध पुराव्याशी असंबद्ध
- D) Based only on personal opinion/ केवळ वैयक्तिक मतावर आधारित

4. The term used for a statement explaining exactly how a variable will be measured is:

एखादा चल प्रत्यक्षात कसा मोजला जाईल हे स्पष्ट करणाऱ्या विधानाला काय म्हणतात?

- A) Assumption / गृहीतक
- B) Delimitation / परिमर्यादा
- C) Hypothesis / परिकल्पना
- D) Operational Definition / कार्यात्मक व्याख्या

5. Which of the following is a characteristic of a good research objective?

चांगल्या संशोधन उद्दिष्टाचे वैशिष्ट्य कोणते?

- A) It is precise and relevant to the study / ते नेमके व अध्ययनाशी संबंधित असते
- B) It expresses more than one action at a time / एका उद्दिष्टात अनेक कृती व्यक्त करणे
- C) It is intentionally broad / ते जाणीवपूर्वक अतिव्यापक असते
- D) It is written after data analysis / ते माहिती विश्लेषणानंतर लिहिले जाते

6. A variable that is not the main focus of the study but may influence the dependent variable is called:

अध्ययनाचा मुख्य आग नसतानाही अवलंबिता चलावर परिणाम करू शकणाऱ्या चलाला काय म्हणतात?

- A) Independent Variable / स्वतंत्र चल
- B) Extraneous Variable / बाह्य घटक
- C) Criterion Variable / निकष चल
- D) Constant / स्थिर घटक

7. Which research method is most appropriate for studying the present status of a large group?

मोठ्या समूहाची विद्यमान स्थिती जाणून घेण्यासाठी कोणती संशोधन पद्धत सर्वाधिक योग्य आहे?

- A) Historical Method / ऐतिहासिक पद्धत
- B) Experimental Method / प्रायोगिक पद्धत
- C) Survey Method / सर्वेक्षण पद्धत
- D) Case Study Method / व्यक्ती अभ्यास पद्धत

8. Research that examines the relationship between two variables without manipulating them is:

दोन चलांमध्ये कोणतीही हाताळणी न करता त्यांच्यातील संबंध तपासणारे संशोधन कोणते?

- A) Action Research / कृती संशोधन
- B) Experimental Research / प्रायोगिक संशोधन
- C) Historical Research / ऐतिहासिक संशोधन
- D) Correlational Research / सहसंबंधात्मक संशोधन

9. A study that follows the same participants over several years is:

त्याच सहभागींचा अनेक वर्षे पाठपुरावा करणारे अध्ययन कोणते ?

A) Cross-sectional Study / तिर्यक छेदात्मक अध्ययन

B) Longitudinal Study / दीर्घकालीन अध्ययन

C) Retrospective Study / पूर्वलक्षी अध्ययन

D) Comparative Study / तुलनात्मक अध्ययन

10. Which of the following best represents Mixed Research?

मिश्र संशोधनाचे सर्वाधिक योग्य वर्णन कोणते ?

A) Combining qualitative and quantitative approaches /

गुणात्मक व संख्यात्मक दृष्टिकोनांचा समन्वय

B) Combining historical and philosophical approaches /

ऐतिहासिक व तत्त्वज्ञानात्मक दृष्टिकोनांचा वापर

C) Combining two quantitative techniques /

दोन संख्यात्मक तंत्रांचा वापर

D) Using two samples from one population /

एका समग्रतून दोन नमुने घेणे

11. Which sampling technique ensures representation of identified subgroups of the population?

जनसंख्येतील निश्चित उपगटांचे प्रतिनिधित्व सुनिश्चित करणारी नमुना निवड पद्धत कोणती ?

A) Snowball Sampling / स्नोबॉल नमुना निवड

B) Convenience Sampling / सोयीस्कर नमुना निवड

C) Stratified Random Sampling / स्तरीकृत यादृच्छिक नमुना निवड

D) Purposive Sampling / सहेतुक नमुना निवड

12. When every fifth student in an ordered list is selected after choosing a random starting point, the technique is:

क्रमबद्ध यादीत यादृच्छिक प्रारंभबिंदूनंतर प्रत्येक पाचवा विद्यार्थी निवडला जातो. ही कोणती नमुना निवड पद्धत आहे?

- A) Cluster Sampling / समूह नमुना निवड
- B) Stratified Sampling / स्तरीकृत नमुना निवड
- C) Quota Sampling / कोटा नमुना निवड
- D) Systematic Sampling / पद्धतशीर नमुना निवड

13. Which of the following is a non-probability sampling technique?

खालीलपैकी कोणती असंभाव्यता नमुना निवड पद्धत आहे?

- A) Snowball Sampling / स्नोबॉल नमुना निवड
- B) Stratified Random Sampling / स्तरीकृत यादृच्छिक नमुना निवड
- C) Cluster Sampling / समूह नमुना निवड
- D) Simple Random Sampling / साधी यादृच्छिक नमुना निवड

14. A researcher deliberately selects participants who possess specific characteristics relevant to the study. This is:

अध्ययनाशी संबंधित विशिष्ट वैशिष्ट्ये असलेल्या सहभागींची जाणीवपूर्वक निवड केली जाते, ही कोणती पद्धत आहे?

- A) Systematic Sampling / पद्धतशीर नमुना निवड
- B) Purposive Sampling / सहेतुक नमुना निवड
- C) Simple Random Sampling / साधी यादृच्छिक नमुना निवड
- D) Cluster Sampling / समूह नमुना निवड

15. Which data collection tool is most appropriate when identical written questions have to be administered to a large number of respondents?

मोठ्या संख्येने उत्तरदात्यांना समान लेखी प्रश्न विचारायचे असल्यास कोणते साधन सर्वाधिक योग्य आहे?

A) Observation Schedule / निरीक्षण अनुसूची

B) Projective Technique / प्रक्षेपी तंत्र

C) Case Record / प्रकरण नोंद

D) Questionnaire / प्रश्नावली

16. Face-to-face verbal interaction between the researcher and respondent is characteristic of:

संशोधक व उत्तरदाता यांच्यातील प्रत्यक्ष मौखिक परस्परसंवाद कोणत्या तंत्राचे वैशिष्ट्य आहे?

A) Rating Scale / मूल्यांकन श्रेणी

B) Questionnaire / प्रश्नावली

C) Interview / मुलाखत

D) Inventory / अनुसूची

17. Which data-collection method is most appropriate for recording actual classroom behaviour as it occurs, without asking participants to report it themselves?

सहभागींना स्वतः माहिती सांगण्यास न लावता वर्गातील प्रत्यक्ष वर्तन जसे घडते तसे नोंदविण्यासाठी कोणती माहिती संकलन पद्धत सर्वाधिक योग्य आहे?

A) Observation / निरीक्षण

B) Survey / सर्वेक्षण

C) Experiment / प्रयोग

D) Testing / चाचणी

18. The consistency of scores obtained from a research tool is called:

संशोधन साधनातून प्राप्त गुणांच्या सातत्याला काय म्हणतात?

- A) Validity / वैधता
- B) Reliability / विश्वसनीयता
- C) Objectivity / वस्तुनिष्ठता
- D) Usability / उपयुक्तता

19. Which scale of measurement has equal intervals but no true zero?

कोणत्या मापन श्रेणीत समान अंतर असते पण खरा शून्यबिंदू नसतो?

- A) Nominal / नामांकन
- B) Ordinal / क्रमांकन
- C) Interval / अंतर
- D) Ratio / गुणोत्तर

20. The median of the scores 11, 14, 18, 21, 26 is:

११, १४, १८, २१, २६ या गुणांचा मध्यांक किती?

- A) 14
- B) 26
- C) 21
- D) 18

21. If the variance of a distribution is 49, its standard deviation is:

जर एखाद्या वितरणाचे प्रसरण ४९ असेल, तर प्रमाण विचलन किती असेल?

- A) 6
- B) 7
- C) 14
- D) 49

22. Which measure of central tendency is most affected by extreme scores?

टोकाच्या गुणांमुळे केंद्रीय प्रवृत्तीचे कोणते परिमाण सर्वाधिक प्रभावित होते?

- A) Mean / मध्यमान
- B) Median / मध्यांक
- C) Mode / बहुलक
- D) Quartile / चतुर्थक

23. The difference between the highest and lowest score is called:

सर्वाधिक व सर्वात कमी गुणांतील फरकाला काय म्हणतात?

- A) Variance / प्रसरण
- B) Standard Deviation / प्रमाण विचलन
- C) Percentile / शततमक
- D) Range / विस्तार

24. Which statistical technique is used to compare the means of more than two groups?

दोनपेक्षा अधिक गटांच्या मध्यमानांची तुलना करण्यासाठी कोणते सांख्यिकीय तंत्र वापरले जाते?

- A) Correlation / सहसंबंध
- B) Percentile Rank / शततमक क्रम
- C) ANOVA / प्रसरण विश्लेषण
- D) Standard Error / प्रमाण त्रुटी

25. The main purpose of a research proposal is to:

संशोधन प्रस्तावाचा मुख्य उद्देश कोणता?

- A) Outline the proposed research plan / प्रस्तावित संशोधन आराखडा मांडणे
- B) Publish the study/ अध्ययन प्रकाशित करणे
- C) Present final findings / अंतिम निष्कर्ष सादर करणे
- D) Replace the final report / अंतिम अहवालाची जागा घेणे

26. Which philosophy emphasizes practical consequences and learning through experience?

व्यावहारिक परिणाम आणि अनुभवातून अध्ययन यावर कोणते तत्त्वज्ञान भर देते?

- A) Idealism / आदर्शवाद
- B) Pragmatism / फलप्रामाण्यवाद
- C) Naturalism / निसर्गवाद
- D) Realism / वास्तववाद

27. Which of the following is an Indian school of philosophy?

खालीलपैकी कोणती भारतीय तत्त्वज्ञान परंपरा आहे?

A) Pragmatism / फलप्रामाण्यवाद

B) Realism / वास्तववाद

C) Jainism / जैन तत्त्वज्ञान

D) Naturalism / निसर्गवाद

28. Which of the following Indian thinkers is included for study of contribution to educational thinking?

शैक्षणिक विचारातील योगदानाच्या अभ्यासासाठी खालीलपैकी कोणत्या भारतीय विचारवंताचा समावेश आहे?

A) Plato / प्लेटो

B) Dewey / ड्यूई

C) Rousseau / रूसो

D) Swami Vivekananda / स्वामी विवेकानंद

29. The Right to Education Act, 2009 primarily guarantees free and compulsory education to children in which age group?

शिक्षणाचा हक्क कायदा, २००९ प्रामुख्याने कोणत्या वयोगटातील मुलांना मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाची हमी देतो?

A) 6-14 years / ६-१४ वर्षे

B) 3-6 years / ३-६ वर्षे

C) 14-18 years / १४-१८ वर्षे

D) 5-16 years / ५ -१६ वर्षे

30. Equity in education primarily means:

शिक्षणातील समता म्हणजे प्रामुख्याने:

A) Giving every learner identical support /

प्रत्येकाला अगदी समान मदत देणे

B) Giving additional support according to individual needs /

वैयक्तिक गरजेनुसार आवश्यक अतिरिक्त मदत देणे

C) Giving more support only to high achievers /

केवळ उच्च संपादकांना अधिक मदत देणे

D) Eliminating all differences among learners /

सर्व विद्यार्थ्यांतील फरक संपविणे

31. Perception, attention, memory and reasoning are examples of:

संवेदनबोध, अवधान, स्मृती व तर्क या कशाची उदाहरणे आहेत?

A) Physical Resources / भौतिक साधने

B) Administrative Processes / प्रशासकीय प्रक्रिया

C) Social Institutions / सामाजिक संस्था

D) Cognitive Processes / बोधात्मक प्रक्रिया

32. According to the theory of Multiple Intelligences, learners:

बहुविध बुद्धिमत्तेच्या सिद्धान्तानुसार अध्ययनार्थी:

A) possess only one general ability / फक्त एकच सामान्य क्षमता बाळगतात

B) cannot improve intelligence / बुद्धिमत्तेत सुधारणा करू शकत नाहीत

C) may possess different forms of intelligence/विविध प्रकारच्या बुद्धिमत्ता बाळगू शकतात

D) differ only in linguistic ability / फक्त भाषिक क्षमतेत भिन्न असतात

33. Which of the following is most closely associated with sustaining goal-directed learning behaviour?

उद्दिष्टाभिमुख अध्ययन वर्तन सुरु ठेवण्याशी सर्वाधिक संबंधित घटक कोणता?

- A) Socialization / समाजीकरण
- B) Motivation / प्रेरणा
- C) Accreditation / अधिस्वीकृती
- D) Standardization / प्रमाणीकरण

34. A learner who persistently experiences difficulty in reading despite normal learning opportunities may be showing:

सामान्य अध्ययन संधी असूनही एखाद्या विद्यार्थ्याला सतत वाचनात अडचण येत असल्यास ते कशाशी संबंधित असू शकते?

- A) Learning Disability / अध्ययन अक्षमता
- B) Group Dynamics / गट गतिशास्त्र
- C) Social Adjustment / सामाजिक समायोजन
- D) Curriculum Overload / अभ्यासक्रम भार

35. Mental health in education is closely related to:

शिक्षणातील मानसिक आरोग्याचा निकटचा संबंध कशाशी आहे?

- A) Institutional Ranking / संस्थात्मक क्रमवारी
- B) Accreditation / अधिस्वीकृती
- C) Adjustment / समायोजन
- D) Financial Planning / आर्थिक नियोजन

36. Teacher education undertaken before entering the teaching profession is known as:

अध्यापन व्यवसायात प्रवेश करण्यापूर्वी घेतले जाणारे शिक्षक शिक्षण काय म्हणतात ?

A) In-service Teacher Education / सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षण

B) Continuing Assessment / सातत्यपूर्ण मूल्यमापन

C) Extension Education / विस्तार शिक्षण

D) Pre-service Teacher Education / सेवापूर्व शिक्षक शिक्षण

37. In-service teacher education primarily aims at:

सेवांतर्गत शिक्षक शिक्षणाचा प्रमुख उद्देश कोणता ?

A) Selecting students for teacher education /

?शिक्षक शिक्षणासाठी विद्यार्थी निवडणे

B) Upgrading the professional competence of working teachers /

कार्यरत शिक्षकांची व्यावसायिक क्षमता अद्ययावत करणे

C) Replacing pre-service education /

सेवापूर्व शिक्षणाची जागा घेणे

D) Awarding school certificates /

शालेय प्रमाणपत्रे देणे

38. Which statutory body is specifically associated with regulation and standards of Teacher Education in India?

भारतामध्ये शिक्षक शिक्षणाच्या नियमन व मानकांशी विशेषतः संबंधित वैधानिक संस्था कोणती ?

A) NCTE / एनसीटीई

B) NCERT / एनसीईआरटी

C) CEC / सीईसी

D) CIET / सीआयईटी

39. Formative evaluation is mainly used:

आकारिक मूल्यमापनाचा मुख्य उपयोग कशासाठी केला जातो?

- A) For final evaluation at the end of a programme / कार्यक्रमाच्या शेवटी अंतिम मूल्यमापनासाठी
- B) Only for certification / केवळ प्रमाणनासाठी
- C) During the learning process for improvement / अध्ययन प्रक्रियेदरम्यान सुधारणा करण्यासाठी
- D) Only for ranking learners / केवळ विद्यार्थ्यांची क्रमवारी लावण्यासाठी

40. Criterion-referenced evaluation compares learner performance with:

निकषसंदर्भित मूल्यमापनामध्ये विद्यार्थ्यांच्या कामगिरीची तुलना कशाशी केली जाते?

- A) Performance of other learners / इतर विद्यार्थ्यांच्या कामगिरीशी
- B) Class size / वर्गाच्या आकाराशी
- C) Teacher's seniority / शिक्षकाच्या सेवाज्येष्ठतेशी
- D) Predetermined criteria / पूर्वनिश्चित निकषांशी

41. Which of the following best describes Educational Technology?

खालीलपैकी शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचे सर्वाधिक योग्य वर्णन कोणते?

- A) Systematic application of knowledge, methods and resources to improve learning / अध्ययन सुधारण्यासाठी ज्ञान, पद्धती व साधनांचा प्रणालीबद्ध वापर
- B) Use of electronic devices only / केवळ इलेक्ट्रॉनिक उपकरणांचा वापर
- C) Replacement of teachers by machines / शिक्षकांच्या जागी यंत्रांचा वापर
- D) Computer programming only / केवळ संगणक प्रोग्रामिंग

42. Which institution has an important role in Educational Technology in India?

भारतामध्ये शैक्षणिक तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात महत्त्वाची भूमिका असलेली संस्था कोणती?

- A) RBI / आरबीआय
- B) CIET / सीआयईटी
- C) SEBI / सेबी
- D) NABARD / नाबार्ड

43. Which of the following is an instructional strategy?

खालीलपैकी कोणती अध्यापन कार्यनीती आहे?

A) Recruitment / भरती

B) Auditing / लेखापरीक्षण

C) Taxation / करप्रणाली

D) Team Teaching / संघ अध्यापन

44. In the systems approach to education, Task Analysis is carried out primarily to:

शिक्षणातील प्रणाली दृष्टिकोनात कार्य विश्लेषण प्रामुख्याने कशासाठी केले जाते?

A) Calculate teacher salary / शिक्षकांचे वेतन मोजणे

B) Rank institutions / संस्थांची क्रमवारी लावणे

C) Divide a learning task into component elements / अध्ययन कार्याचे घटकांमध्ये विभाजन करणे

D) Select administrative staff / प्रशासकीय कर्मचारी निवडणे

45. ADDIE is primarily associated with:

ADDIE प्रामुख्याने कशाशी संबंधित आहे?

A) Instructional Design / अध्यापन अभिकल्प

B) Educational Measurement / शैक्षणिक मापन

C) School Administration / शालेय प्रशासन

D) Intelligence Testing / बुद्धिमता चाचणी

46. Self-Learning Material is particularly important in:

स्वयंअध्ययन साहित्य विशेषतः कोणत्या शिक्षण पद्धतीत महत्त्वाचे आहे?

A) Laboratory Training only / केवळ प्रयोगशाळा प्रशिक्षण

B) Distance Education / दूरशिक्षण

C) School Inspection / शाळा तपासणी

D) Intelligence Testing / बुद्धिमता चाचणी

47. Which ICT application is most appropriate for organizing numerical data and performing calculations?

संख्यात्मक माहितीचे व्यवस्थापन व गणना करण्यासाठी कोणता ICT अनुप्रयोग सर्वाधिक योग्य आहे?

- A) Word Processor / शब्द प्रक्रिया साधन
- B) Presentation Software / सादरीकरण सॉफ्टवेअर
- C) Spreadsheet / स्प्रेडशीट
- D) Image Editor / प्रतिमा संपादक

48. A Learning Management System is primarily used to: Learning Management System

Learning Management System चा प्रमुख उपयोग कशासाठी होतो?

- A) Replace all forms of assessment / सर्व प्रकारच्या मूल्यमापनाची जागा घेणे
- B) Prepare only printed textbooks / केवळ मुद्रित पाठ्यपुस्तके तयार करणे
- C) Conduct only face-to-face classes / केवळ प्रत्यक्ष वर्ग घेणे
- D) Manage and deliver online learning / ऑनलाइन अध्ययनाचे व्यवस्थापन व वितरण करणे

49. Which combination correctly represents multimedia?

मल्टिमीडियाचे योग्य संयोजन कोणते?

- A) Text, graphics, animation, audio and video / मजकूर, ग्राफिक्स, ऑनिमेशन, ऑडिओ व व्हिडिओ
- B) Audio and video only / केवळ ऑडिओ व व्हिडिओ
- C) Text only / केवळ मजकूर
- D) Printed material and chalkboard only / मुद्रित साहित्य व फळा

50. Which of the following is an appropriate use of ICT in research?

संशोधनामध्ये ICT चा योग्य उपयोग कोणता?

- A) Avoiding source verification / स्रोत पडताळणी टाळणे
- B) Searching scholarly resources and managing research information / शैक्षणिक संदर्भ शोधणे व संशोधन माहितीचे व्यवस्थापन करणे
- C) Replacing research methodology / संशोधन पद्धतीची जागा घेणे
- D) Eliminating data analysis / माहिती विश्लेषण टाळणे

- Rough Work -